

др Милутин Р. Буричић,
адвокат у пензији

АРБАНАШКА БЕСА И ПОДМЕТНУТИ НАСЛЕДНИЦИ

Племенско друштво нема поуздања у подметнуте наследнике нити их може укључити у род и племе. Оно се боји да ће га подметнути наследници увећи у крваве међусобне обрачуне. Зато наређује подметнутим наследницима да лише живота своје природне очеве или браћу по оцу, чиме се прекида тајна веза (женска беса) мајке су природним а нелегитимним оцем. Потом се излаже крвној освети подметнути наследник или се предаје родовској групи природног оца да она са њим поступи по свом нахођењу. Тиме га лишава могућности наслеђивања и стварања туђе лозе у свом племену. Тако је било код многих старих народа на датом ступњу развитка, а код Албанаца још и данас. То је један од узрока велике ксенофобије код Албанаца.

Занимљив је положај подметнутих наследника у родовском друштву, у коме постоји овојина, наслеђивање, купопродаја жена, крвна овета, беса слична римској *fides*, женска беса која би се могла упоређивати са *mala fides* код Римљана, моћ господара куће (арбанашка *fijia*, слачна *patria potestatem* код Римљана). То се још може посматрати код арбанашких сељака у северној Метохији.

Прве брачне ноћи, пре него што са њом подели постељу, женик пита невесту да ли је коме дала бесу. Ако добије потврдан одговор, враћа је у родитељски дом или је одведе у кућу момка коме је дала бесу, па од те куће тражи за жену виргину која никоме није дала бесу. У противном тражи да му невеста даде бесу, тј. да се обавезе да ће му бити верна и покорна, после чега са њоме дели постељу.

И поред тога обичаја, дешава се да се предбрачним или брачним прељубама везују женске бесе, тј. успостављају недозвољени односи међу половима и подмећу наследници.

Одмах треба рећи да женско лице, па ни кћи, не може бити наследник па ни подметнути наследник. Ако се деси да се роди кћи, чији легитимни и природни отац није исто лице, ствар се релативно просто решава. Легитимном оцу припада кћер, он над њом стиче власт, моћ (алб. *fugia*) као над сваким плодом који роди његова њива (читај. жена), па ће је још док је мала верити, узети за њу купопродајну цену и удати. Тако ће пренети своју *fugia* на њеног мужа, неће бити оштећен, већ ће профитирати за износ цене добијене продајом кћери. Неће се ни знати да природни и легитимни отац нису исто лице.

Тежи је положај мушких особа кад легитимни и природни отац нису исто лице. Албанци на селу немају средстава за утврђивање очин-

ства (експертиза, итд.). Али они загледају сваког мушкарчића да би утврдили на кога личи. Ако је сличан оцу, деди, рођаку, братственику, припаднику фиса легитимног оца или ујацима, сматрају да је легитимни отац исто лице. Ако на њих не личи, распитују се на кога личи, испитују мајку и друге женске особе ко би могао бити природни отац детета па се у кући спроводи тајна истрага. Претпоставља се да је наследник подметнут и намеће обавеза да се пронађе природни отац са којим је мајка детета везала женску бесу. Над мајком успоставе посебни надзор и мушкарци и жене. Кад пронађу мушкарца са којим та мајка одржава недозвољене односе, убију га на лицу места — *in flagranti*. Убиство је дозвољено док је преступнику развезан учкур. Али, ако жена осети да је прате и обавести преступника да се од ње одбије, нико га не сме убити без западања у крвни дуг. А подметнути наследник остаје у кући легитимног оца.

Сва легитимна деца наслеђују имовину оца под чијом су влашћу. Легитимни отац се боји да ће га наследити син који није његовог порекла, а са којим треба да проведе цео живот, плати трошкове његове женидбе, да од њега не може добити овоју лозу, да се од њега не може надати да ће га у случају потребе осветити, да уводи луђу „крв“ у свој фис и да са њиме треба да почива на истом пробљу. Легитимни отац се, такође, боји да легитимни син, по наговору мајке, може осветити свог природног оца и тако увући овоју кућу у ланац крвних освета. По наговору природног оца, посредством своје мајке, легитимни син може убити и легитимног оца и тако ослободити овоју мајку нежељене брачне везе и омогућити јој да „отвори уста“ те као удова изабере себи за мужа његовог природног оца. Постоји страх да жена може на најподмуклији начин да се ослободи нежељене брачне везе, па и убиством легитимног мужа, само да би се удала за човека коме је дала своју бесу и кога воли. Тако је легитимни отац у опасности од женске бесе: може бити лишен живота, жене и имовине — све у корист тубина. То је један од узрока оне велике ксенофобије у родовском друштву.

Зато је у обичаје уведено да легитимни син треба да разори женску бесу своје мајке и свог природног оца. То чини убиством. Користећи своју *fucia*, легитимни отац наређује легитимном сину да убије природног оца или неког од браће по природном оцу. То се убиство дуго припрема. Легитимни син се фризира, одева, обува у време и на начин како то чине његова браћа по природном оцу. Одмалена треба да што више личи на њих да их овет не би могао разликовати. Тиме се ставља до знања фисовској јавности да се у кући зна ко је природни отац легитимног сина и да се припрема убиство природног — нелегитимног оца. Затим, будућег убицу задиркује фис: „Видиш се у огледалу, сви кажу да ти личиш на тога и тога који ти је природни отац. Твоја мајка је са њим везала бесу. Јеси ли јунак да опереш, образ своје мајке и ућуткаш људе који те брукају да ти не припадеш нашем фиоу?“ Најзад, направи се неки лажни повод и смисли неистинит мотив за свађу, злочиначки план и убиство природног оца од нелегитимног сина. Такав је случај био у Долцу код Клине у северној Метохији 1970. године. Додуше, природни отац је био већ умро, па је убијен један од његових синова. У сали Окружног суда у Пећи оптужени је толико

лично на оштећене да је суд мешао њихова имена. Тако је разорена једна женска беса везана за човека који је већ био умро!

Убиством природног оца убицу прихвата кућа и фис за чији је рачун извршено убиство: бране га пред судом, издржавају у затвору, ожене и дозвољавају да наследи земљу.

Али и он је изложен опасности погибије. Убиство које је учинио не може се правдати по обичајима јер убијени није затечен *in flagranti*. Убица запада у крвни дуг. Кућа природног оца тежи да му се освети. Баш то и хоће кућа његовог легитимног оца. Зато га излаже опасности-ма слободног кретања и када нема дозволу од оштећене стране — бесу или нуди да им га предају (римски *deditio*). Ако се поновљена освета изврши над природним сином или братом, кућа легитимног наследника није оштећена. Она је у добити. Подметнути наследник неће наследити. Зато Албанци пословично кажу: „*Најслаће је кад своја крв убија своју крв*“. Убица из Долца је наслутио опасност погибије па је узео свој наследни део од легитимне браће и одселио се у Хрватску. Верује се да га је томе мајка научила, удаљила га из средине и спасила од освете.

Кад се из овог угла сагледа положај подметнутог наследника, његовог легитимног и природног оца, бива јасније зашто су, у старом и средњем веку, велике религије истакле као божију заповест — забрану прељубе.